

TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Fahri TEMİZYÜREK*

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de üniversitelerin eğitim fakülteleri Türkçe eğitimi bölümlerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin demografik özelliklerini ortaya koymaktır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırma betimsel niteliktedir. Çalışmanın örneklemini 2007-2008 akademik yılında dokuz devlet üniversitesinin eğitim fakülteleri Türkçe eğitimi bölümlerindeki toplam 600 son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen araştırma anketiyle toplanmıştır. Öğretmen adaylarının doğum yerleri ve ailelerinin yaşadıkları kentler incelendiğinde Türkiye'nin farklı coğrafi bölgeleri arasında dengeli bir dağılım tespit edilmiştir. Öğrencilerin önemli bir bölümünün bölüme ilk üç tercihi arasından yerleştirilmiş olmaları ve alana ilgi sebebiyle bölümü tercih ettiklerini ifade etmeleri meslek olarak öğretmenliğin bilinçli bir tercihle seçildiğini göstermektedir. Ancak öğrencilerin ailelerindeki öğretmen sayısının azlığı öğretmenliğin bir aile mesleği geleneği oluşturmadığını ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretmeni adayları, öğretmen özellikleri, demografi.

Abstract

The aim of this study is to state the demographic characteristics of students attending the senior classes of Turkish teaching departments of faculties of education in universities in Turkey. This research in which screening model is used is of a descriptive character. The sampling of the study consists of in total 600 senior class students keeping term in Turkish teaching departments of faculties of education of nine state universities in the academic year of 2007-2008. The data was collected through research survey developed by the researcher. When their birth places and the cities their families are living in were examined, a balanced distribution has been identified between different geographical regions of Turkey. The fact that students are accepted to the department among their first three choices and their statements that they have preferred the department because of their interest to the field show that profession of teaching is preferred with a conscious choice. However, minority in number of teachers in families of students displays that profession of teaching does not generate a family business tradition.

Keywords: Candidate of Turkish teacher, teacher characteristics, demography.

Gelişen teknoloji ve bilginin hızla çoğalması bilginin yaygınlaştırılması ve aktarılması sorunlarını da gündeme getirmiştir. Bilgiyi aktarma ve insanı eğitmeyi hedef olarak seçen toplumlar, amaçlarına ulaşmak için millî eğitim amaçlarını belirlemede ve buna uygun program, yöntem ve süreçleri düzenlemektedirler.

Belirlenmiş eğitim hedeflerine ulaşmada öğretmenlere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenin öğrenme-öğretme sürecindeki rolü gün geçtikçe artmakta ve yeni nitelikler kazanmaktadır. Geçmişten beri gelen öğretmenin bilginin merkezi ve tek aktarıcısı olduğu yönündeki görüşler yerini daha çağdaş anlayışlara bırakmaktadır. Öğretmen artık bilgiyi salt aktaran değil bilgiye ulaşmayı ve öğrenmeyi öğreten insandır. Bu sebeple de öğretmenlerin de eğitimi ve yetiştirilmesi önem kazanmaktadır (Yök/Dünya Bankası, 1998).

Öğretmenlik meslek niteliğiyle özel bir uzmanlık alanıdır. Bu durum 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda şöyle ifade edilir:

“Öğretmenlik, devletin eğitim-öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır. Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim, lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir.” (Başbakanlık, 1973: 10)

Bir eğitim sisteminde yapılan bütün reform ve yenileşme çalışmaları ancak öğretmenlerin başarılı uygulamalarıyla sonuç vermektedir. Bu sebeple, yenileşme çalışmaları kadar buna uygun öğretmenlerin yetiştirilmesi ve gerekli donanıma sahip olmaları da önemlidir (Varış, 1973). Öğretmen yetiştirme sürecinin önemine dikkat çeken Bülbül (1979: 53'ten aktaran Duman, 1991: 3), bu süreçteki yedi başlığa dikkat çeker:

1. Öğretmen yetiştirmede arz ve talep dengesi,
2. Toplumda Öğretmenin değişen rolü, öğretmen yetiştirmede nitelik ve verimlilik ile ilgili problemler,
3. Öğretmen adaylarının seçimi, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki değerinin ve çekiciliğinin artırılması,
4. Öğretmen adaylarının hangi kurumlarda yetiştirilmesi gerektiği,

5. Öğretmen adaylarının yetiştirilme sürelerinin ne kadar olması gerektiği,

6. Öğretmen adayları için eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasındaki yeni yaklaşımlar,

7. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde yapı ve yönetim problemleri.

Bu başlıkların günümüzde de tartışılmaya devam edilmesi ve aksaklıklardan şikâyet edilmesi bu konuda istenilen noktada olamadığımızın da bir göstergesidir.

Bireylerin eğitim süreci sonunda etkin ve dengeli bir şekilde topluma uyum sağlaması, öğretim çalışmalarının doğru düzenlenmesiyle yakından ilgilidir. Bu düzenlemeleri uygulayacak ve başarıya ulaştıracak olan da öğretmendir. Öğretmenlerin doğru yetiştirilmesi başarıyı da beraberinde getirecektir (Çelenk, 1988).

Çağdaş eğitim akımları eğitimin her aşamasını olduğu gibi öğretmen yetiştirmeyi de yakından etkilemektedir. Eski dönemlerde sürdürülen “öğretmen merkezli ders işleme” anlayışı yerini “öğrenci merkezli derslere” bırakmıştır. Bu durum, öğretmen yetiştirme sürecinde de öğretime rehberlik edecek öğretmenlerin yetiştirilmesi şeklinde kendini göstermiştir. Rehber özelliği gittikçe belirginleşen öğretmenin bazı niteliklere de sahip olması gerekir. Öğretmen; ana dilini iyi kullanmalı ve güçlü iletişim becerilerine sahip olmalıdır. Öğretmen insanları ve mesleğini sevmeli, milletine hizmet etme arzusuna sahip olmalıdır. Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü, sevecen, güvenilir, dürüst ve tarafsız olmalıdır. Eğitimde bireysel farklılıklara dikkat eden, araştıran, sorunları çözebilen, alan ve mesleki bilgilerle donanmış bir öğretmen mesleğinde de başarılı olacaktır (Şişman, 1999).

Türkiye’de batılı anlamda eğitim düzenine geçişin ilk örnekleri Tanzimat süreci ile başlamıştır. Bu dönemde açılan Dârülmua’llimât ve Dârülmua’llimîn’ler de bu anlayışa uygun öğretmen yetiştiren ilk okullardır.

II. Mahmut döneminde sıbyan mektebinden sonra eğitim vermesi için açılan rüştiye mekteplerine öğretmen yetiştirme ihtiyacı ilk öğretmen okullarımızın temelini oluşturmaktadır. 1846’dan sonra sayıları arttırılan bu okulların öğretmen açığı İstanbul Fatih semtinde açılan ilk “Darülmua’llimîn”le giderilmeye çalışılır (Binbaşıoğlu, 1995).

Hemen her alanda olduğu gibi Türkçe öğretiminde de nitelikli öğretmenlere sahip olmak başarıyı arttıracaktır. Özellikle cumhuriyetin ilanından sonra artan bir hızla bu alanda yetiştirilmeye çalışılan öğretmenler, Türkçenin doğru ve güzel kullanımının bir beceri olarak kazandırılmasında oldukça önemli roller

üstlenmişlerdir. Cumhuriyet döneminde Türkçe öğretmeni yetiştirme çalışmalarının ilk adımı Gazi Orta Öğretmen Okulu ile atılmıştır. Sadece Türkçe bölümü bulunan okul 1926 yılında Konya’da açılmış, 1927 yılında Ankara’ya nakledilmiştir. Bir yıl sonra Pedagoji bölümünün de eklenmesiyle okulun ismi Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü adını almıştır (Binbaşıoğlu, 1995). Cumhuriyetin ilk yıllarında, savaş yorgunu bir ülkede orta okullar için açılan ilk öğretmen okulunda Türkçe bölümünün kurulması dilimize verilen önemin de bir göstergesi sayılmalıdır.

Cumhuriyet döneminde farklı eğitim kurumlarında Türkçe öğretmenlerinin yetiştirildiğini görmek mümkündür. Gazi Eğitim Enstitüsünün ülke ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalması sonucunda öncelikle İstanbul ve Balıkesir olmak üzere farklı illerde eğitim enstitüleri kurulmuştur (Uçgun, 2006).

Eğitim enstitülerinin öğrenim süresi 1968 yılında üç yıla çıkarılmış, aynı okullar 1978-79 öğretim yılında sayıları ona düşürülerek dört yıllık yüksek öğretmen okullarına dönüştürülmüştür. Başlangıçta “Türkçe/Edebiyat” olan bölüm ismi bir süre sonra “Türk Dili ve Edebiyatı” olarak değiştirilmiştir.

Yüksek öğretmen okulları 1982 yılında Eğitim Fakülteleri’ne dönüştürülmüştür. Bu süreç sonunda Eğitim Fakültelerinde kurulan Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ve Fen ve Edebiyat Fakültelerindeki Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri Türkçe öğretmeni ihtiyacını da karşılamıştır. Lisans düzeyinde Türkçe Öğretmenliği bölümlerinin yeniden kurulması 1992-1993 öğretim yılında Gazi ve Dokuz Eylül Üniversiteleri bünyelerinde gerçekleşmiştir (Özbay, 2004). 1997 yılında Eğitim Fakültelerinin yeniden düzenlenmesi sürecinde Türkçe Eğitimi bölümleri yeniden düzenlenmiş ve pek çok üniversitedeki Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümleri Türkçe Eğitimi bölümlerine dönüştürülmüştür (Yök, 1998).

Tarihsel sürecini kısaca değerlendirmeye çalıştığımız Türkçe öğretmeni yetiştirme çabaları sonucunda yapılan program değişikliklerinin tamamıyla başarılı öğretmen yetiştirme temel hedef olmuştur. Öğretmen yetiştirme sürecinde programlar ve öğretim süreci kadar aday öğretmenlerin tanınması da önem arz etmektedir.

Eğitim Fakültelerinde verilen eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve başarılı meslek insanlarının yetiştirilebilmesi için hitap edilen öğrenci grubunun özelliklerinin doğru belirlenmesi gerekir. Bu özelliklerden biri de demografik özelliklerdir. Demografi genel anlamı ile nüfus bilgisidir (TDK, 2005). Demografik yapının ortaya konması hem sosyokültürel hem de sosyoekonomik özelliklerin belirlenmesini kapsamaktadır. Bireylere ait demografi özellikleri aileleriyle de

yakından ilişkilidir. Gelir düzeyi, yaşanan yerleşim birimi, anne-babanın eğitim ve meslek özellikleri bireylerin davranış ve beklentilerini de belirlemektedir. Bu yönüyle demografik özelliklerin tespiti bireyi tanımada önem arz etmektedir (Güngör vd., 2007). Bireylerin hem demografik, sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerinin bilinmesi hem bugünü anlamak hem de geleceğe ilişkin değerlendirmelerde bulunmak için önemli bir değişkendir (Özdemir, 2003).

Türkçe öğretmeni adayları üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla öğretmen adaylarının dil becerileri kullanımı, yetiştirilme süreçleri ve tutumları ile ilgilidir (Firengiz, 1993; Doğan, 2002; Saraç, 2002; Güzel, 2003; Güzel, 2005; Uçgun, 2006; Bağcı, 2007-a; Bağcı, 2007-b; Karatay, 2007). Bu çalışmalarda amaç doğrudan Türkçe öğretmen adaylarının demografik yapısını belirlemeye yönelik değildir. Araştırmanın konusunun belirlenmesinde bu eksiklik hareket noktası olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlere ait başta demografik nitelikler olmak üzere farklı niteliklerin tespit edilmesi öğretim sürecinin planlanmasında önem taşımaktadır. Bu doğrultuda “Türkiye’de üniversitelerin eğitim fakülteleri Türkçe eğitimi bölümlerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin demografik özellikleri nelerdir?” sorusu araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir. Araştırma amacına uygun olarak belirlenen alt problemler şunlardır:

- Türkçe Öğretmenliği bölümü son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin demografik özellikleri nelerdir?
- Türkçe Öğretmenliği bölümü son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik özellikleri nelerdir?
- Türkçe Öğretmenliği bölümü son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin Türkçe Öğretmenliği bölümünü tercih gerekçeleri nelerdir?
- Türkçe Öğretmenliği bölümü son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin bölümden memnuniyet düzeyleri ve lisansüstü eğitim istekleri hangi düzeydedir?

Bu amaçlar doğrultusunda Türkçe öğretmeni adaylarının demografik özelliklerinin belirlenebilmesi için anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve seçilen örneklem grubu üzerinde uygulanmıştır.

Yöntem

Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde son sınıfta eğitim gören Türkçe öğretmeni adaylarının demografik niteliklerini ortaya

çıkarmayı amaçlayan bu araştırma betimsel niteliktedir. Bu yönüyle araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.” (Karasar, 2004: 77)

Tarama modellerinin hedeflilik yapısını ‘sosyal olgu görünümüleri’ nin oluşturduğu bilinmektedir. Bu amaçla, söz konusu araştırmada “Türkçe öğretmen adaylarının demografik yapı özelliklerinin görünümsel dağılımı” sosyal olgu bilimleri kuramsal bilgi tabanları sınırlılığında sunulmaya çalışılmıştır. Bu itibarla, araştırmada “demografik yapı bileşenlerinin görünümsel dağılımı” sosyal olgu bilimleri kuramsal bilgi tabanları (kolektif, objektif, genel, pozitif) uzanımında olgusal bir sunumun içerisine yerleştirilmiştir. Kaldı ki; araştırmaya konu olan objektif olgular kümesi kimi sosyal bilim disiplinleri için ana gözlem objeleridir. Örneğin, demografik yapı görünümünün temel bileşenleri rolündeki nüfusun büyüklüğü, yaş, cinsiyet ve morfolojik karakteristikler biyologların ve fizikçilerin inceledikleri olgular kadar objektif nitelikli olduğu için araştırmamıza dahil olan birçok olgu, materyal bakımdan objektif karakterdedir. Nitekim araştırmamız örneğinde de Türkçe öğretmen adaylarının demografik yapı özelliklerine ilişkin sayıltısal gerçekliğin kapsam ve sınırlılık bileşenlerini ‘sosyal bilimlerde üç kategori inceleme alanı’ doğrultulu kuramsal bilgiler uyarınca, demografi ve ekonomi disiplinleri kapsamında değerlendirilen sosyal bilimler görünümünde olduğu gibi, kolektif¹ imajlara ilişkin alanlar üzerinden değil daha çok maddi bakımdan objektif olgu içerikleri yönünden ilişkilendirme eğilimleri öne çıkmaktadır (Kümbetoğlu, 2005).

Araştırma sürecinde toplanan veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anket sorularıyla sınırlı tutulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular SPSS 11.5 programıyla değerlendirilmiştir. Verilerin frekans ve yüzde değerleri tabloleştirilerek değerlendirilmiştir.

¹ Kolektif: Genelin eşanlamlısı olmayıp bireysel olana karşıt olanı tanımlayan terim. Objektif olmayan veya en azından başka türlü objektif olan kolektif imajlar. Örneğin, saikler. Buna göre, bir sınıf oluşturmayan bir grup ya da kümeyi, diğer grup ya da kümeden ayırmaya yarayan kavramlara kolektif kavramlar adı verilir. Örneğin, üniversite, meclis, ordu ve aile gibi kavramlar kolektiflik bildirir (Çüçen, 1999).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki devlet üniversitelerinin Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümlerindeki son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem Türkiye genelini sağlıklı bir şekilde temsil edebilmesi için tabakalı örnekleme metodu ile yedi coğrafi bölgeden öğrenci nüfus oranları dikkate alınarak dokuz üniversite örneklem olarak seçilmiştir (Büyüköztürk vd., 2008). Evreni temsil etmek üzere Türkiye'deki her coğrafi bölgeden seçilen dokuz üniversite ve eğitim fakültesi randomla (tesadüfi örnekleme) seçilmiştir.

Çalışma evrenini temsilen seçilen üniversiteler ve eğitim fakülteleri şunlardır:

Tablo 1

Araştırmanın Gerçekleştirildiği Üniversiteler ve Eğitim Fakülteleri

ÜNİVERSİTE ADI	FAKÜLTE
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Eğitim Fakültesi
Gazi Üniversitesi	Gazi Eğitim Fakültesi
Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep Eğitim Fakültesi
İnönü Üniversitesi	Eğitim Fakültesi
Marmara Üniversitesi	Atatürk Eğitim Fakültesi
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Eğitim Fakültesi
Muğla Üniversitesi	Eğitim Fakültesi
Dumlupınar Üniversitesi	Eğitim Fakültesi
Dicle Üniversitesi	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi

Türkiye'deki devlet üniversitelerinin Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin sayısı yaklaşık olarak 4850'dir. İsimleri belirtilen üniversitelerde eğitim gören toplam 600 öğrenci "yansız örnekleme" ile seçilerek araştırmanın örneklemini oluşturulmuştur. Yansız örnekleme evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına sahip oldukları bir örnekleme türüdür (Karasar, 2003).

Evrenin örnekleme temsil düzeyi için çeşitli hesaplama yöntemleri kullanılmaktadır. 5000 kişilik evreni temsilen en az 357 örneklem alınması gereklidir (Altunışık vd, 2005). Bu yönüyle araştırma için seçilen örneklem grubu evreni temsil edecek düzeydedir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler örneklem olarak seçilen yedi devlet üniversitesindeki eğitim fakülteleri Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde eğitim gören 600 öğrenci ile sınırlıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri geliştirilen “Türkçe Öğretmen Adayları Üzerine Demografik Bir Araştırma” anketiyle toplanmıştır. “Anket tekniği, kesin bilgi ve sonuçlara ulaşmada yeterli bir teknik olmamakla birlikte, geniş bir kitle üzerinde, belirli bir zaman aralığında veri toplamada” oldukça etkilidir (Güngör vd., 2007: 47).

Araştırmacı tarafından geliştirilen “Türkçe Öğretmen Adayları Üzerine Demografik Bir Araştırma” anketi için öncelikle 24 adet soru belirlenmiş ve soruların güvenilirlik katsayısının tespit edilmesi için uzman görüşüne başvurulmuştur. 20 Türkçe eğitimi uzmanına sunulan anket sorularının güvenilirliği için yapılan değerlendirme sonucunda anketin alpha katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca alan uzmanlarının eleştirileri doğrultusunda anketteki bazı ifadeler değiştirilerek ankete son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Türkçe öğretmeni adaylarının demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma 2007 Güz Yarıyılı Ekim ayında yapılmıştır. Uygulama 600 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere geliştirilmiş olan “Türkçe Öğretmen Adayları Üzerine Demografik Bir Araştırma” anketi uygulanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde Türkçe öğretmen adaylarının demografik yapılarına ait bulguları gösteren tablo ve yorumlarına yer verilmiştir.

Cinsiyet, toplum yaşamında bireyi tanımlayan en temel özelliktir. İnsanlar sosyalleşme süreçlerinde rollerini toplumsal cinsiyet tanımlarına göre öğrenirler ve bu tanımlara uygun olarak kimliklerini biçimlendirirler. Araştırmaya katılan 600 Türkçe öğretmen adayının aşağı yukarı üçte ikisi (%64,5) kız, üçte biri erkektir. Türkçe öğretmen adaylarının hemen hemen tamamı (% 97,8) bekârdır. Tablo 2 öğretmen adaylarının doğum yerlerine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 2

Türkçe Öğretmen Adaylarının Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

	n	%
İç Anadolu	97	16,2
Doğu Anadolu	93	15,5
Güneydoğu Anadolu	71	11,8
Ege	98	16,3
Akdeniz	112	18,7
Karadeniz	64	10,7
Marmara	60	10,0
Yurt Dışı	5	8
Toplam	500	100,0

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Türkçe öğretmen adaylarının doğum yerlerinin bölgeler açısından dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının hemen hemen (en azı onda birlik bir oranla) her bölgeyi temsil ettiği görülmektedir. Bu arada dikkati çeken bir diğer nokta da yine yaklaşık onda birlik (%8.0) bir oranla yurt dışı doğumlu öğrencilerin öğretmenliği seçmelidir.

Ülkemizde yükseköğrenim gençliğinin yaş aralığı genel olarak 17-21 yaş arası olarak ifade edilmektedir. Farklı yerleşim birimlerinden, toplumsal ve kültürel çevrelerden üniversiteye gelen ve burada ailesinden, geldiği ortamdaki giderek bağımsızlaşarak kişilik kazanmaya çalışan bireyin eğilim ve tercihleri, tutum ve davranışları üniversite yaşamı süresince belirginleşir ve farklılaşır. Tablo 3'te araştırmamıza katılan öğretmen adaylarının yaşlara göre dağılımını gösterilmiştir:

Tablo 3

Türkçe Öğretmen Adaylarının Doğum Yıllarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	n	%
20-25	582	97,0
26-30	16	2,7
31+	2	0,3

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin önemli bir bölümünün (%97,0) 20-25 yaş aralığı diliminde olduğu görülmektedir.

Eğitim faaliyetleri içerisinde ana dili eğitiminin ve bu eğitimi verecek Türkçe öğretmenin, ayrıcalıklı bir yeri vardır. Çünkü doğru düşünmek, gelişmiş bir kişilik sahibi olmak ana dili eğitiminin gerçekleşmesi ile mümkündür.

Anlamalı bir örüntüye göre kullanılan simgeler veya sözcükler grubu olarak adlandırılan dil, bu yönüyle, sosyal ilişkilerin iki kodlamaya dayandığı bilgisinin içeriği, birincisi konuşulan dil (sözel) diğeri ise konuşulmayan dil (sözel olmayan) kullanımlarında (Duck, 1986) ortak bir noktaya dayalı eşit uzaklıktaki benzer nitelikli (simetrik) genellemelerin doğasını anlamamızı da olanaklı kılmaktadır. Diğer insanların düşüncelerini anlamanın ve bireylerin sahip olduğu kavramsal düşünceyi düzenlemenin en etkili yönteminin sözel iletişim olduğu sıklıkla vurgulanan bir gerçekliktir (Bending, 1979).

Doğal yaşam sürecinde insanlar dile dayalı sözcüklerle kendini ifade etmekte ve günlük deneyimlerine ilişkin izlenimlerini yansıtmaktadırlar. Dolayısıyla, dil ve dildeki sözcükler kişisel ve sosyal kimliğin geniş ve ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. İnsanlar duygu ve düşüncelerini ana dillerini oluşturan sözcüksel kategorilere dayalı olarak algılamakta ve ifade etmektedirler. Bu çerçevede araştırmalar, herhangi bir dilde mevcut ulaşılabilecek kazanım kümelerinin karakteristik dönüşümler aracılığıyla değişik görünümler alabileceği ve öğretmenin de bu süreçte (kültürlenme) insanların öğrenme biçimleri üzerinde kendine özgü (öznel) perspektifi (Wierzbicka, 1994) yansıttığını ileriye sürmektedir. Bu durum, Vygotsky'in ifadeleriyle daha da belirginlik kazanmaktadır. Şöyle ki; “ Vygotsky, insan gelişiminin gücül merkezine “belletmeyi” yerleştirmiştir. Daha geniş bir açıklamayla zekâyı da bizzat belletme yoluyla öğrenme yeteneği olarak adlandırmıştır. Bu itibarla, Vygotsky belletmeyi, *tabiatıyla de dil aracılığıyla*

iletişimi, zihinsel ve bireysel gelişimin özü olarak düşünmüştür. Vygotsky' in açılımları “belletme” işinin gerek planlayıcısı gerekse yürütücüsü konumundaki öğretmen unsurunun rolü üzerinde özgün ve bağımsız çok sayıda araştırmaya geçişlilik sağlamıştır (Leighton ve Stenberg, 2004).

Bu nedenle bu eğitimi üstlenecek Türkçe öğretmenlerinin, mesleklerinin sorumluluğunu bilerek ve mesleklerini severek yapmaları gerekmektedir. Türkçe öğretmenleri, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi sağlayan ÖSS sınavına göre seçilip dört yıllık lisans eğitimine tabii tutulmaktadır. Aşağıdaki tabloda adayların ÖSS sonucuna göre kaçınıcı tercihleri ile bölüme yerleştirildikleri gösterilmiştir:

Tablo 4

Türkçe Öğretmen Adaylarının Bölüme Kaçınıcı Tercihle Girdiği

	n	%
1. tercih	259	43,2
2. tercih	110	18,3
3. tercih	64	10,7
Diğer	167	27,8
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğretmen adaylarının aşağı yukarı beşte ikisi (%43,2) birinci tercih, beşte biri ikinci tercihle bölümü seçmiş ve yerleştirilmiştir. Bu arada 4 ve daha yüksek tercihle yerleşen öğrencilerin oranı da dikkati çekmektedir (%27,8).

Üniversiteye giriş sınavı taban puanlarına bakıldığında Türkçe Öğretmenliği puanlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla vasat bir öğrencinin bu bölümde öğrenim görmesi neredeyse imkânsızdır. Bölüme, seçme sonucunda nitelikli öğrencilerin yerleştirildiği söylenebilir. Ayrıca bölümü tercih oranında ilk sırada yer alan birinci tercih seçeneğindeki yüksek oran öğrencilerin Türkçe Öğretmenliği bölümüne isteyerek geldiğinin bir göstergesidir. Bölüm öğrencilerinin tercih aşamasından başlayarak bölümü benimsediklerini söylemek mümkündür. İlk girişte sınavı kazanan başarılı öğrencilerin Türkçe Öğretmenliği bölümünü tercih ettikleri de dikkat çekmektedir. Bu durum Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5

Türkçe Öğretmen Adaylarının Kaçınıcı Girişte Bölümü Kazandıkları

	n	%
1	385	64,2
2	157	26,2
3	43	7,2
3'ten fazla	15	2,5
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%64,2) büyük bir çoğunlukla Türkçe Öğretmenliği bölümünü sınava birinci girişinde kazanmıştır.

Üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan öğrenciler için ortaöğretimde alınan eğitim tek başına yeterli olmamaktadır. Bunun nedenlerinden biri ortaöğretim müfredat programları ile üniversiteye giriş sınav sisteminin paralellik göstermemesi olarak ifade edilebilir. Bu durumda öğrenciler, üniversite sınavına yönelik eğitim almak istemekte; dersanelere ve özel derslere yönelmektedirler. Türkçe öğretmen adaylarının üniversiteye giriş sınavında bu tür bir destek alıp almadığını ortaya koyan veriler aşağıdadır:

Tablo 6

Adayların ÖSS'ye Yönelik Bir Kurs Alma Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
Evet	530	88,3
Hayır	70	11,7
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık onda dokuzu (%88.3) üniversiteye giriş sınavında başarılı olabilmek için profesyonel bir destek aldığını belirtmektedir. Son yıllarda ülkemizde varlıkları çok tartışılrsa da üniversiteye hazırlıkta dershanelerin etkisini bu sonuçlarda da görmek mümkündür. Ancak dershanelerin sınavlara hazırlıkta olan etkisini tercih aşamasında rehberlik çalışmaları esnasında görmek mümkün değildir. Üniversite ve bölüm tercihinde gerek okul gerekse dershane rehberlik hizmetlerinin oranı oldukça düşüktür (%10.8). Sınavda başarılı olan adaylar, aldıkları puana göre tercih yapmışlardır. Aşağıda yer alan grafikte ise öğrencilerin bölüm tercihlerini nasıl yaptıklarına dair verilere yer verilmiştir.

Tablo 7

*Türkçe Öğretmen Adaylarının Üniversite Tercihini
Kimin Yaptığına Yönelik Dağılım*

	n	%
Kendim	481	80,2
Ailem	54	9,0
Rehber öğretmenim	65	10,8
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi adayların beşte dördü (%80,2) üniversite giriş tercihlerini kendilerinin yaptıklarını belirtmektedirler. Bu orandan adayların, kendi tercihleri doğrultusunda bölümü isteyerek ve severek tercih ettikleri sonucuna varılabilir. Bölüm tercihinde adayların bireysel tercihlerinin öne çıkması bireysel gerekçeleri de önemli kılmaktadır. Adayların Türkçe Öğretmenliği bölümünü seçme sebepleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8

Türkçe Öğretmen Adaylarının Bölümü Seçme Sebeplerine Göre Dağılımı

	n	%
Bir meslek sahibi olmak için	174	29,0
Ailem istediği için	35	5,8
Alana ilgim olduğu için	363	60,5
Diğer	28	4,7
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi adayların beşte üçü (%60,5) bu alana ilgi duyduklarını belirterek bilinçli bir seçim yaptıklarını ifade etmektedir. Ailesi istediği için bu bölümü seçen öğrencilerin oranının çok az olması (%5,8) dikkate değer bir bulgudur. Ayrıca ülkemizin ekonomik durumu ve öğretmenliğin iş bulunabilen mesleklerden biri olarak görülmesi sebebiyle “meslek sahibi olabilme amacını” taşıyan öğrenciler de (%29) önemli bir yer tutmaktadır.

Aile toplumsal hayatın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bireylerin konumları, hayat tarzları ve olaylara bakış açılarının şekillenmesinde önemli etkilerinin olduğu da yadsınmaz bir gerçektir. Bu sebeple bireyi anlamak ve değerlendirmek için ailesi hakkında da bazı verilere ihtiyaç duyulması kaçınılmazdır. Bu sebeple araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik yapılarını belirlemek için aile yapılarına inmekte yarar görülmüştür. Türkçe öğretmeni adayı öğrencilere aileleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu sorulardan ilki öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısı ile ilgilidir. Tablo 9’da öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı gösterilmiştir:

Tablo 9

Türkçe Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Kardeş Sayısı

	n	%
1	20	3,3
2	210	35,0
3	150	25,0
3’ten fazla	220	36,7
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi adayların üçte birlik dilimi (% 36,7) 3 ten fazla kardeşe sahip olduğunu söylerken diğer üçte birlik birim 2 kardeşi olduğunu söylemektedir. Grafikte tek kardeşi olan öğretmen adayı sayısının azlığı dikkati çekmektedir (%3,3). Ülkemizde son yıllarda nüfus artış hızında önceki yıllara oranla bir azalma olsa da çoğu ailede hâlâ en az iki çocuk bulunduğunu bu tabloda da görmek mümkündür. Ayrıca kardeş sayısı oranı kadar önemli olan bir diğer bulgu kardeşlerin eğitim dağılımı ile ilgilidir. Öğretmen adaylarının sahip olunan kardeşlerin herhangi bir öğretim kurumunda öğrenim görüp görmediklerine ilişkin verdikleri cevapların dökümü Tablo 10’da gösterilmiştir:

Tablo 10
Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gören
Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

	n	%
1	334	55,7
2	144	24,0
3	71	11,8
3 ten fazla	51	8,5
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün (%55,7) okula giden en az bir kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusunun genç yapısını bu sonuçlarda da görmek mümkündür.

Öğretmen, topluma yol gösteren, yön veren insandır. Bu nedenle toplumlar, öğretmen yetiştiren kurumlara ve öğretmenlere ayrı bir önem vermektedir. Toplumda öğretmene verilen değer, bu mesleği seçen insanlar için bir tercih nedeni olarak gösterilmektedir. Bu tercihi ailede bir öğretmenin olması da desteklemektedir. Elde edilen verilerden öğretmen adaylarının aşağı yukarı dörtte birinin (%29) ailesinde öğretmen olduğu anlaşılmaktadır. Ailesinde öğretmen olan Türkçe öğretmeni adayı öğrencilerin bu öğretmenlerle akrabalık durumları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11
Ailesinde Öğretmen Olan Öğretmen Adaylarının Bu Kişilere Yakınlık Durumları

Yakınlığı	n	%
Anne	6	1,0
Anne ve kardeş	5	0,8
Baba	27	4,5
Baba ve kardeş	12	2,0
Anne ve baba	12	2,0
Anne, baba ve kardeş	5	0,8
Kardeş	107	17,8
Öğretmen Yok	426	71,0
Toplam	174	100,0

Tabloda görüldüğü gibi ailesinde öğretmen olduğunu belirten öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin (%61.5) kardeşinin bu mesleği seçtiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin statüsünün yükseldiğini ailesinde öğretmen bulunmayan öğrencilerin çoğundan da (%71) anlamak mümkündür. Yakında bir model olmamasına rağmen öğrencilerin öğretmenliği bir meslek olarak seçmekte ve benimsemektedirler.

Bireyin iş durumu, sahip olacağı gelir düzeyini de belirlemektedir. Geliri yüksek işlerde çalışan bireyler, nitelikli yaşam standartlarına sahip olmaktadır. Bu tür işlerde çalışan bireyler, ailelerine de geniş maddi imkânlar sunabilmektedir. Çalışmada ailelerin iş durumları, öğrencilerin aileleri aracılığıyla toplumsal yaşamda sahip oldukları sosyal statülerini belirlemek amacıyla ele alınmıştır. Ulaşılan veriler Tablo 12 ve Tablo 13'te gösterilmiştir:

Tablo 12

Türkçe Öğretmen Adaylarının Anne Mesleğine Göre Dağılımı

	n	%
Ev hanımı	517	86,2
İşçi	16	2,7
Memur	34	5,7
Diğer	33	5,5
Toplam	600	100,0

Tablo 13

Türkçe Öğretmen Adaylarının Baba Mesleğine Göre Dağılımı

	n	%
İşçi	117	19,5
Memur	146	24,3
Esnaf	99	16,5
Diğer	238	39,7
Toplam	600	100,0

Tablolarda da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının annelerinin yaklaşık onda dokuzu (%86,2) ev hanımıdır. Babalarının ise yaklaşık yarısını işçi (%20) ve

memurlar (%24) oluşturmaktadır. Ancak baba mesleğinde adayların önemli bir bölümü “Diğer” seçeneğini işaretlemişlerdir (%39). Bu grupta işsizler ve sürekli işi olmayanlar bulunmaktadır. Verilerden hareketle Türkçe Öğretmenliği bölümüne gelen öğrencilerin çoğunlukla alt ve orta sınıf gelir düzeyinde bulunan ailelerin çocuklarından oluştuğunu söylemek mümkündür. Adayların, aile iş durumlarına göre yapılan sınıflandırmada annelerin yani kadınların, iş yaşamına katılma şanslarının daha düşük olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde ailenin toplumsal denetimi, gelirin sağlanması erkeklerin sorumluluğundadır. Dolayısıyla babanın mesleği, sahip olduğu sosyoekonomik düzey, ailenin de sosyoekonomik düzeyini belirleyen temel etken olmaktadır.

Eğitim, en bilinen tanımı ile bireyde istendik davranış geliştirme sürecidir. Toplumsal ve kültürel olarak donanımlı, uyumlu ve sağlıklı birey olabilmenin ön koşulu nitelikli bir eğitimidir. İlk eğitimini aileden alan bireyin toplumsal ve kültürel kimliği, ailenin sahip olduğu eğitim düzeyi çerçevesinde şekillenir ve olgunlaşır. Eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak ailelerin iş olanakları genişler, gelir düzeyleri, yaşam olanakları ve toplumdaki statüleri yükselir. Bu durum ailelerin diğer üyelerinin daha iyi eğitim görmelerini, yaşam olanaklarının fazlalaşmasını mümkün kılar. Adayların, sosyoekonomik ve sosyokültürel profillerini ortaya koymak amacıyla ailelerinin eğitim düzeyi Tablo 14 ve Tablo 15’te belirtilmiştir:

Tablo 14

Türkçe Öğretmen Adaylarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
Hiç okula gitmemiş	26	4,3
İlkokul mezunu	207	34,5
Ortaokul mezunu	99	16,5
Lise mezunu	151	25,2
Üniversite mezunu	116	19,3
Lisansüstü	1	,2
Toplam	600	100,0

Tablo 15

Türkçe Öğretmen Adaylarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
Hiç okula gitmemiş	96	16,0
İlkokul mezunu	330	55,0
Ortaokul mezunu	63	10,5
Lise mezunu	75	12,5
Üniversite mezunu	36	6,0
Toplam	600	100,0

Tablolarda da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün annesi (%71) en fazla ilkokul bitirmiştir. Bu oran babalarında beşte ikidir (%38,8). Ancak öğretmen adaylarının babalarının beşte birinin üniversite mezunu olmaları da (%19,3) dikkati çekmektedir. Ülkemizde uzun bir süre sorun olarak kalan kız çocuklarının okula gönderilememesinin sonuçlarını burada da görmek mümkündür.

Adayların demografik özelliklerinin yanında kültürel ve sosyal yaşamlarını belirleyen en temel etmen ait oldukları toplumsal kesimin ekonomik yapısıdır. Ekonomik bağımsızlıklarını henüz elde edememiş ve büyük oranda ailelerine bağımlı olan adayların, kültürel ve sosyal yaşama katılabilmeleri ailelerinin gelir oranları ile büyük ölçüde ilişkilidir denilebilir. Çalışma kapsamında aile gelir grupları dört kategoriye ayrılmıştır. Aile aylık toplam geliri sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir:

Tablo 16

Türkçe Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
500 YTL ve altı	103	17,2
501-1000	257	42,8
1001-1500	158	26,3
1500 ve üstü	82	13,7
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının ailelerinin geliri yaklaşık beşte üçünün ailelerinin aylık geliri 1000 YTL'nin altıdır (%60,0). Bu durum Tablo 12 ve 13'te verilen bulguları da destekler niteliktedir. Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin büyük oranda alt ve orta sınıf sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinde bulunan ailelerden geldiğini anlamak mümkündür. Ailesinin gelir düzeyi belirtilen öğrencilerin kişisel harcama tutarlarının da bilinmesi onları daha iyi tanımlamaya yardımcı olacaktır. Tablo 17 adayların aylık harcama tutarları hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 17

Türkçe Öğretmen Adaylarının Harcama Tutarlarına Göre Dağılımı

	n	%
250 ve altı	178	29,7
251-500	342	57,0
501-750	62	10,3
751 ve üstü	18	3,0
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün aylık harcama tutarı 250-500 YTL arasındadır. Bu sonuçlar, Tablo 16'yla karşılaştırıldığında öğrencilerin ailesinin aylık geliriyle öğrencilerin aylık harcamaları arasında bir tutarsızlık olduğu sonucuna varılabilir. Öğrencilerin aile gelirlerine oranla aylık harcama oranlarındaki yükseklik öğrencilerin günlük işlerde aldıkları kazançlar ve burslar gibi mali kaynaklarla açıklanabilir. Bu paralelde öğrencilerin üniversite öğrenimi sırasında belirli bir işte çalışıp çalışmadıklarını belirlemekte önemlidir. Öğrenci cevaplarına göre öğrencilerin hemen hemen tamamı (%94) herhangi bir işte çalışmamaktadır. Adayların büyük oranı, ailelerinden gelen harçlıklarla geçinmekte; ailelerinden aldığı para desteği yetersiz olan öğrencilerin bir kısmı ise burslar yardımıyla geçimlerini sürdürmektedir. Adayların ancak %6'sı geçimlerini sağlayabilmek için çalışmak zorunda olduklarını belirtmektedir.

Ülkemizde eğitim üç aşamada gerçekleştirilmektedir: İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim. Ortaöğretimin görevi, kendinden bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmektir. Bilindiği gibi üniversiteye geçiş sınavı ortaöğretimin son

basamağında gerçekleştirilmektedir. Bu sınavda öğrencilerin lise türlerine göre puan ekleme veya puan kesme gibi işlemler uygulanmaktadır. Bu nedenle Türkçe öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü önemli bir veri oluşturmaktadır. Tablo 18’de adayların mezun oldukları lise türüne göre dağılımlarına yer verilmiştir:

Tablo 18

Türkçe Öğretmen Adaylarının Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımı

	n	%
Genel lise	224	37,3
Anadolu lisesi	113	18,8
Anadolu öğretmen lisesi	211	35,2
Özel lise	3	,5
Açıköğretim lisesi	3	,5
Diğer	46	7,7
Toplam	600	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin aşağı yukarı üçte biri genel lise (%32,3), üçte biri de Anadolu öğretmen lisesi mezunudur (%35,2). Seçeneklerden “Diğer” şıkkını işaretleyen %7,7’lik kısım açıklamalar kısmında çoğunlukla Yabancı Dil Ağırlıklı Lise mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. En yüksek oranın öğretmen liselerinde olması mesleğe yönelik eğitim veren bu kurumların geçişte önemli bir avantaj sağladığını göstermektedir. Ayrıca herhangi bir ek puan almadan genel liselerden gelen öğrencilerin sayısındaki fazlalık da Türkçe Öğretmenliği bölümlerine gelen öğrencilerin başarı sıralamasının yüksekliğini ortaya koymaktadır.

Türkçe öğretmen adaylarının ikamet ettikleri yerler, yerleşim birimi olarak da adlandırılabilir. Bireyin yaşadığı yerin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı kişilik oluşumunu yakından ilgilendirir. Her bir yerleşim biriminin sosyal ve kültürel özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Yerleşim yerinin büyüklüğü arttıkça sosyal ve kültürel olanaklar, üretim ilişkileri ve örgütlenmeler çeşitlenir. Bireyler arasındaki ilişki biçimleri bu üretim ilişkilerine bağlı olarak karmaşık bir hâl alır. Ülkemizdeki yapıya bu bağlamda bakıldığında bölgeler dahası iller arasında farklı ekonomik gelişmişlik düzeylerinin olmasıdır. 2003 yılında Devlet Planlama

Teşkilatı tarafından gerçekleştirilen İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması adlı çalışma (Dinçer vd., 2003), Türkiye'deki iller ve bölgeler bazındaki sosyoekonomik gelişmişlik farklılıklarını ortaya koymuştur. Bölgeler arasında yapılan sıralamanın başında Marmara Bölgesi gelmektedir. İkinci Ege Bölgesi, üçüncü İç Anadolu Bölgesi, dördüncü Akdeniz Bölgesi olarak sıralanmaktadır. Son üç sıra ise Karadeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi şeklindedir. Çalışmada yerleşim birimleri dört kategoride; il merkezi, ilçe merkezi, kasaba, köy olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar yerleşim birimi ve yerleşim biriminin ait olduğu bölgeler şeklinde iki tablo hâlinde ifade edilmiştir:

Tablo 19

Türkçe Öğretmen Adaylarının İkamet Bölgelerine Göre Dağılımı

	n	%
İç Anadolu	92	15,3
Doğu Anadolu	86	14,3
Güney Doğu	69	11,5
Ege	112	18,7
Akdeniz	121	20,2
Karadeniz	56	9,3
Marmara	64	10,7
Toplam	600	100,0

Tablo 20

Türkçe Öğretmen Adaylarının İkamet Yerlerine Göre Dağılımı

	n	%
İl merkezi	258	43,0
İlçe merkezi	226	37,7
Kasaba	45	7,5
Köy	71	11,8
Toplam	600	100,0

Tablolarda da görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık beşte biri Akdeniz (%20), beşte biri Ege Bölgesinde (%18.20) ikamet etmektedir. Karadeniz bölgesinde ikamet edenlerin oranı diğerlerine göre daha azdır (%9.3). Öğretmen adaylarının ikamet ettikleri bölgelerde nerelerde ikamet ettiklerine göre dağılımı Tablo 20’de yer almaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin aşağı yukarı beşte ikisi (%46,0) il merkezinde beşte üçü de (%37,7) ilçe merkezinde oturmaktadır.

Tablo 20’de görüldüğü gibi adayların %43’ü il merkezlerinden gelmektedir. İlçe merkezlerinden gelen aday oranı, %37,7’dir. Bu veriler doğrultusunda adayların kentli bir sosyal ve kültürel görünüm sergilemesi beklenmektedir. Ancak bölgeler arası sosyoekonomik gelişmişlik farklılıkları düşünülürse bu kentliliğin niteliğinin belirlenmesi gerekir. Bu belirleme Tablo 18’de ifade edilmiştir. Adayların %20,2’si Akdeniz Bölgesi’nde, %18,7’si Ege Bölgesi’nde, % 15,3’ü İç Anadolu Bölgesi’nde, %14,3’ü Doğu Anadolu Bölgesi’nde ikamet etmektedir. Bu oranlar, adayların gelişmişlik düzeyi açısından ülkenin orta kesimlerinden geldiklerini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de öğrenciler üniversite öğrenimi için başka illere gitmektedirler. Bu öğrencilerin okuduğu ilde nerelerde barındığı önemlidir. Örneklemeimize giren öğrencilerin barınma yerleri Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21

Türkçe Öğretmen Adaylarının Barınma Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
Yurt	158	26,3
Özel yurt	63	10,5
Ailemle	119	19,8
Öğrenci evi	241	40,2
Diğer	19	3,2
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin beşte ikisi kiralık evlerde (%40.2) kaldıklarını belirtmektedir. Yurtlarda kalan öğrencilerin oranı dörtte birdir (%26.3). Grafikten öğrencilerin beşte birinin ailesiyle kaldığı anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin ya ailesinin yaşadığı ildeki bir üniversitede öğrenim gördüğü ya da ailesinin bir

şekilde öğrencinin ailesinin öğrenim süresince çocuğunun olduğu ile gittiği düşünülmektedir. Özel ve devlet yurtlarında kalan öğrencilerle arkadaşlarıyla evde kalan öğrencilerin yaklaşık olarak aynı oranda olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin aile ve burslardan elde ettikleri gelirlerin çok yüksek olmadığı düşünüldüğünde yurt tercihleri anlaşılır görülmektedir. Ancak kiralık evlerde kalan öğrencilerin de neredeyse bu oranda olması öğrencilerin bir kısmının aynı evde kalmasıyla açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının üniversite öğrenimini takiben üst akademik kariyer yapma istekleri bu alana duydukları ilginin bu alana gösterdikleri ilginin bir göstergesi olarak değerlendirilebileceği için lisans eğitiminden sonra lisansüstü eğitime devam edip etmeme istekleri sorulmuştur. Öğrencilerin aşağı yukarı yarısı (%50.8) lisansüstü eğitime devam etmek istediğini diğer yarısı (%49.2) devam etmek istemediğini belirtmişlerdir. Bu durum öğretmen adayı öğrencilerin girdikleri kurumda gördükleri eğitimden ileride yapacakları meslekten mutluluk duyup duymayacakları konusunu ortaya çıkarmayı gerektirmektedir. Öğretmenlik sevmeden yapılabilecek bir meslek değildir. Özellikle ana dili eğitiminin bireye verileceği, kültür aktarımının sağlanacağı Türkçe derslerinin öğretmeni olmak için bu mesleğin sevilmesi şarttır. Bu bağlamda adaylara yöneltilen okudukları bölümden memnun olma düzeyi Tablo 22’de belirtilmiştir.

Tablo 22

Türkçe Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölümle İlgili Memnuniyetleri

	n	%
Evet	535	89,2
Hayır	65	10,8
Toplam	600	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin aşağı yukarı tamamına yakını gördükleri öğrenimden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Türkçe öğretmen adaylarının demografik niteliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yaptığımız çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Araştırmaya katılan 600 Türkçe öğretmen adayının üçte ikisi kız, üçte biri erkektir. Türkçe öğretmen adaylarının hemen hemen tamamı bekârdır. Adayların önemli bir bölümünün 20-25 yaş aralığı diliminde olduğu görülmektedir.

2. Öğretmen Türkçe öğretmen adaylarının beşte ikisi birinci tercih, beşte biri ikinci tercihle bölümü seçmiş ve yerleştirilmiştir. Bu arada 4 ve daha yüksek tercihle yerleşen öğrencilerin oranı da dikkati çekmektedir. Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi Türkçe Öğretmenliği bölümünü seçme sınavına birinci girişinde kazanmıştır. Öğrencilerin yaklaşık onda dokuzu üniversiteye giriş sınavında başarılı olabilmek için profesyonel bir destek aldığını belirtmektedir.

3. Adayların beşte dördü üniversite giriş tercihlerini kendilerinin yaptıklarını belirtmektedirler. Adayların beşte üçü bu alana ilgi duyduklarını belirterek bilinçli bir seçim yaptıklarını ifade etmektedir. Ailesi istediği için bu bölümü seçen öğrencilerin oranının çok az olması dikkate değer bir bulgudur.

4. Adayların üçte birlik dilimi 3'ten fazla kardeşe sahip olduğunu söylerken diğer üçte birlik birim 2 kardeşi olduğunu söylemektedir. Tek kardeşi olan öğretmen adayları sayısının azlığı dikkati çekmektedir. Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün okula giden en az bir kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının aşağı yukarı dörtte birinin ailesinde öğretmen olduğu anlaşılmaktadır.

5. Öğretmen adaylarının annelerinin yaklaşık onda dokuzu ev hanımıdır. Babalarının ise yaklaşık olarak yarısını işçi ve memurlar oluşturmaktadır. Ancak baba mesleğinde adayların önemli bir bölümü “Diğer” seçeneğini işaretlemişlerdir. Öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün annesi en fazla ilkokul bitirmiştir. Bu oran babalarında beşte ikidir. Ancak öğretmen adaylarının babalarının beşte birinin üniversite mezunu olmaları da dikkati çekmektedir. Öğretmen adaylarının ailelerinin geliri yaklaşık beşte üçünün ailelerinin aylık geliri 1000 YTL'nin altıdır. Öğretmen adaylarının yaklaşık beşte üçünün aylık harcama tutarı 250-500 YTL arasındadır. Öğrencilerin hemen hemen tamamı herhangi bir işte çalışmamaktadır.

6. Öğrencilerin aşağı yukarı üçte ikisi genel lise, üçte ikisi de Anadolu öğretmen lisesi mezunudur. Seçeneklerden “Diğer” şıkkını işaretleyen %7,7'lik kısım açıklamalar kısmında çoğunlukla Yabancı Dil Ağırlıklı Lise mezunu olduklarını ifade etmişlerdir.

7. Öğrencilerin yaklaşık beşte biri Akdeniz, beşte biri Ege Bölgesinde ikamet etmektedir. Karadeniz bölgesinde ikamet edenlerin oranı diğerlerine göre azdır. Öğrencilerin beşte ikisi il merkezinde beşte üçü de ilçe merkezinde oturmaktadır.

8. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı lisansüstü eğitime devam etmek istediğini diğer yarısı ise devam etmek istemediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin aşağı yukarı tamamına yakını gördükleri öğrenimden memnun olduklarını ifade etmektedirler.

Eğitim kademelerinin bütününde öğrenciyi tanıma teknikleri ve bireysel farklılıklar dikkate alınarak öğretim sürecini düzenleme büyük önem taşımaktadır. Bu durum üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören Türkçe öğretmen adayları için de geçerlidir.

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde 1998 yılında Türkçe Eğitimi bölümlerinin de programları düzenlenmiş ve seçmeli dersler dışında standartlaştırılmıştır. Sıkça eleştirilen yan alan derslerine ilişkin düzenleme 2006 yılında gerçekleştirilerek ders içerikleri ve saatleri yeniden düzenlenmiştir.

Eğitim sürecinin gerçekleştirilmesinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu sebeple, öğretmen eğitimine gereken özenin gösterilmesi şarttır. Bu özen, öğretim sürecinde olduğu kadar adayların tanınmasında da gösterilmelidir. Nitelikleri bilinen öğrencilerde eğitim amaçlarına ulaşmak da kolaylaşacaktır.

Kaynaklar

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Bağcı, H. (2007-a). *Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatım derslerine yönelik tutumları ile yazma becerileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bağcı, H. (2007-b). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı derslerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 174, Bahar.
- Başbakanlık (24.06.1973). *Millî eğitim temel kanunu*. Resmî Gazete (14574).
- Bending, W. (1970). *Communication and the schools*. Pergamon Press.
- Binbaşoğlu, C. (1995). *Türkiye’de eğitim bilimleri tarihi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelenk, S. (1988). *Eğitim yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Konya.
- Çüçen, A. K. (1999). *Mantık* (Genişletilmiş 2. Basım). Bursa: Asa Yayın.
- Deniz, K. (2000). Türkçe öğretmeni yetiştirme çalışmaları ve bazı öneriler. *Çanakkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Diñcer, B. vd. (2003). *İllerin ve bölgelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması*. Ankara: DPT Yayını No: 2671.
- Doğan, Y. (2002). *Türkçe öğretmenliği birinci sınıfta okuyan öğrencilerin okuma ve yazma becerileri ile genel kültür düzeyleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Duck, S. (1986). *Human relationship: an introduction to social psychology*. Sage Publications.
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretime öğretmen yetiştirme*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Firengiz, M. (1993). Türkçe öğretmenlerinin eğitimi. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları*, Ankara.
- Güngör, N., Yaşın, C., Evirgen, D., Demirkol, G. ve Cengiz, C. (2007). *Gazi üniversitesi öğrenci profili araştırması*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Güzel, A. (2003). Eğitim fakültelerinde Türkçe öğretmenliği bölümünün kuruluşu ve hedefleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, Bahar, 7-17.
- Güzel, A. (2005). Türkçe öğretmenliği ana bilim dalı dört yıllık lisans programı. *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Leighton, P. ve Stenberg, J. R. (2004). *The nature of reasoning*. Cambridge University Pres.

- Onan, B. ve Baş, B. (2007). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında deyim kullanımı. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresine Sunulmuş Bildiri*.
- Özbay, M. (2004). Yeniden yapılandırma çerçevesinde Türkçe eğitimi programı ve bazı öneriler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı, C.4, s.2801-2813*.
- Özdemir, Ç. (2003). *Gazi üniversitesi öğretim elemanları profili*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Saraç, C. (2002). *Türk dili ve edebiyatı/Türkçe öğretmeni adaylarının yeterlilikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şişman, M. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TDK (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Uçgun, D. (2006). *Cumhuriyet döneminde Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Varış, F. (1973). *Cumhuriyetin 50. yılında Türkiye’de öğretmen yetiştirmede karşılaşılan birkaç sorun*. 50. Yıla Armağan. Ankara: A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- YÖK (1998). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programı*. Ankara.
- YÖK/Dünya Bankası (1998). *Öğretmen eğitimi dizisi, fakülte-okul işbirliği*. Ankara: Yök Yayını.

*Summary***A DEMOGRAPHIC STUDY ON CANDIDATE
TEACHERS OF TURKISH****Fahri TEMİZYÜREK***

Fast proliferation of developed technology and information brings about challenges such as expansion and transfer of information. Hence; the role played by teachers in the process of learning-teaching has been improving and gaining other aspects day by day.

Contemporary educational movements, like in all other stages of education, closely affect growing up teachers. Teachers whose leadership quality becomes more visible gradually must bear some qualifications as well. Teachers need to use their mother tongue very effectively and have strong communication skills. They also must be in a position to be like the profession and human beings and dedicated to the nation. They must behave in a good-humored, tolerant, sympathetic, reliable and impartial manner to all students. If teachers attach importance to individual differences, carry out research, are able to solve problems, are equipped with Professional and technical knowledge, they will be successful in their Professional life, too. (Şişman, 1999: 3)

Knowing of the prospective teachers in teacher training process is at least as important as programs and the teaching process. It is important to detect various qualifications, demographic facts relating to the teachers primarily, in overall planning of the teaching process.

Present study, which aims at discovering demographic facts regarding prospective Turkish language teachers studying at the last grade in Department of Turkish Language Teaching under Education Faculties, is of scientific quality. Scanning model was used in the research in this aspect.

Address for correspondence: *Yard. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara. fahri@gazi.edu.tr

Universe of this study is composed of Turkish language teachers studying at the last grade in Department of Turkish Language Teaching under Education Faculties in Turkish State Universities. Nine universities and faculties of education were selected from each region as samples to represent the universe.

These universities are listed as Abant İzzet Baysal University, Gazi University, Gaziantep University, İnönü University, Marmara University, Mehmet Akif Ersoy University, Muğla University, Dumlupınar University and Dicle University. The sample group is composed of total 600 students studying at mentioned departments.

Data collected throughout the research process is limited to the questionnaire items developed by the researchers. Collected findings were assessed using SPSS 11.5.

Research data was collected using the questionnaire of a “Demographic Research Regarding Prospective Turkish Language Teachers”. For the questionnaire of a “Demographic Research Regarding Prospective Turkish Language Teachers” developed by the researcher, 24 questions were defined at first hand, and professional advice was applied to identify reliability co efficiency of the questions. As a result of the assessment carried out for reliability of the questions asked to 20 experts on Turkish language teaching, alpha coefficient of the questionnaire was calculated as .88. In addition, some expressions in the questionnaire were amended for the final version as recommended by the experts.

Findings gained regarding demographic structure of the prospective Turkish language teachers can be summarized as follows: Of the 600 prospective teachers participated in the study, approximately 2/3 (64, 5%) is female while remaining 1/3 is male. Almost all of the prospective Turkish language teachers (97, 8%) is single. It was seen that majority of the participants (97, 0%) is between the age range of 20-25. Nearly 2/5 of the participants (43, 2%) entered the department as their first preference while the remaining 1/5 preferred the department as in the second place. Proportion of the students who were placed into the department at 4 or more preferences is quite high (27.8%). Approximately 2/3 of the students (64,2%) entered the department of Turkish language teaching at their first trial of university entrance examination. It was found out that around 9/10 of the students (88.3 %) stated that they received professional support specifically for the university entrance examination. 4/5 of the prospective teachers (80,2%) state that they chose the university entrance preferences themselves. 3/5 of the participants (60,5%) inform

that they are interested in present field and selected the department on purpose. It is noteworthy that proportion of the students who selected the department upon their families' choice (5.8 %). 1/3 of the participants (36, 7 %) say that they have more than 3 siblings while the other 1/3 report to have 2 siblings. Low number in the graphic showing prospective teachers who reported to have one sibling only is notable (3, 3%). It is seen that approximately 3/5 of the participants (55, 7%) has at least one sibling who attends the school. Also it is understood that nearly ¼ of the prospective teachers (29%) has a family member who teaches. Approximately 9/10 of prospective teachers' mothers (86, 2 %) are reported to be housewives. As for their fathers, almost half of them is composed of laborers (20%) and civil servants (24%). However; in the section related with father's occupation, majority of the participants marked the option "Other" (39%). It is reported that mothers of approximately 3/5 of the prospective teachers (71%) are graduate of elementary school at most. This proportion increases to 2/5 among fathers (38, 8%). On the other hand, it is another notable fact that 1/5 of the prospective teachers' father is graduate of university (19, 3%). As for income level of the participants' families, nearly 3/5 of them can earn below 1000 YTL a month (60, 0%). Monthly expenditures range between 250-500 YTL for almost 3/5 of the prospective teachers. Almost all of the prospective teachers (94%) are not employed at all. Around 2/3 of these participants (32, 3%) are graduates of general high schools, another 2/3 is graduate of Anatolian Teachers' High Schools (35,2%). The 7, 7 % of the participants marking the option "Other" explains that they are generally graduates of Foreign Language-Based High Schools. Almost 1/5 of the students live in the Mediterranean Region (20%) while 1/5 lives in the Aegean Region (18,20%). The amount of those living in the Black Sea Region is lower than those of the others (9,3%). Distribution of prospective teachers' residence places in relevant geographical regions is shown in Graphic 22. As seen in the graphic, approximately 2/5 of the participants (46,0%) lives in the town center while the 3/5 (37,7%) lives in county center. Almost half of the students (50,8%) report that they are interested in post-graduate study while the rest (49,2%) stated the opposite. Nearly all of the students reported their satisfaction with quality of the education they receive.

Important roles fall onto the teachers in fulfilling the education process. Thus, it is important to attach necessary diligence to training of the teachers. Also diligence must be attached during knowing of the prospective teachers as in the process of teaching. Reaching educational objectives will be easier in the case of students whose qualifications are known well.